

Németh G. Béla „Válogatott bibliográfiája” elé

Van egy nyilatkozata Németh G. Bélának (bibliográfiánkban a 456. tétel), s azzal kezdődik, miként találkozott először, még nagyon fiatalon, Babits Európai Irodalomtörténetével. Amit Babits könyvének eszméletű hatásáról mond, az ragadott meg különösen. Irigylem érte, hogy ilyen jó időben került a legjobb mester hatóságába, akivel aztán félszázadon át nem eresztették el egymást.

Ennek felidézésével akartam kezdeni azt az esszét, amit a 70. születésnapját köszöntő Irodalomtörténet-különszámba ígértem Márai Sándor és József Attila kapcsolatáról. Az esszé azonban egyelőre nem készült el, mert fontosabbnak láttam, hogy *Válogatott bibliográfiája* összeállítását siettessem és segítsem (megrendeléssel, lektorálással, előszóval). Mielőtt a bibliográfiáról szólnék, válaszolnom kell a felötlő kérdésre mégis: mi közöm lehet nekem Németh G. Béla Babits Mihállyal való sorsdöntő találkozásához?

A szerencsés folytonosság olyan exemplumának tekintem ezt a találkozást, ami Németh G. Béla életére és művére egyaránt érvényes. Ellentétben az én könyvekkel történt legelső ismerkedésemmel, mely még kölyökkori emlék 1946-ból, amikor is a Révai Kiadónál megjelent a *Szegények iskolája* és a *Hunok Párizsban*, Márai és Illyés könyve került birtokomba. Kilenc-tízévesen, anélkül, hogy egyikből is értettem volna valamit, számarfülesre olvastam mindkettőt. Olvasni jól megtanultam, az irodalomról azonban nem sikerült megtudnom semmi utólag mitizálhatót. A Márai- és az Illyés-kötet emléke eleven maradt, de csak évtizedek irányított, késleltető kanyarai után találhattam vissza hozzájuk. Úgy éppen, mint azok, akik Németh G. Bélának nem lehetvén tanítványai, tanítását „magánúton”, a felfedezés kései és titkos örömeivel sajátították el. Mert magam is közülük való vagyok, tanúsíthatom: nem volt kevésbé felszabadító találkozás, mint az övé Babits Európai Irodalomtörténetével.

Az *El nem ért bizonyosság*, a szerkesztésében megjelent *Elemzések Arany lírájának első szakaszából* (1972)* *A lírikus Zrinyit* is befolyásolta. Németh G. Béla verselemzéseivel együtt, amelyek közül az *Adj már csendességet* kiemelése és magyarázata vagy *Az önmegszólító verstípusról* írt magisztrális tanul-

* Az Arany-szakirodalomnak az OSzK-ban ez a leggyakrabban keresett kötete. Azazhogy csak volt, mert szabadpolcon se híre, se hamva, s a raktár 1994. október 29-i információja szerint példánya onnan is eltűnt.

mány a régiség kutatóját is ösztönzően segíti. Hogy Zrínyi Feszület-himnuszának indító alaphelyzetében az önmegszólító verstípus meghatározó jellege jut kifejezésre: a megszólított és a megszólító a költő – ezt kimondani csak az ő tanulmánya után lehetett.

Amikor előkerültek Arany János Tasso-kötetének margójegyzetei, a *Zrínyi és Tasso* genesisét kutatva mind jobban bele kellett merülnöm a kritikai kiadás ama két kötetébe, amelyekben Németh G. Béla Arany tanulmányait és szerkesztői éveinek termését tette közzé. Ez már nem titkos, hanem nyilvános és közös tanulás volt, mert a hallgatóimból szervezett Arany-szemináriummal együtt a több mint tíz éve stagnáló Arany-kritikai kiadás afféle kis pótkötetében („*Tisztelt Író Társ!*”, 1993) igyekeztünk igazolni Németh G. Béla hipotézisét, azt ti., hogy Arany két folyóiratában a szerkesztőnek még több ívnyi azonosítatlan glosszája, jegyzete lappang. Megtúrt vendégek lévén az Arany-filológiában, a volt Arany-szeminaristák most készülnek kivonulni belőle a Szépirodalmi Figyelő és a Koszorú annotált repertóriumával. Ha megjelenhet, nem kevésbé fontos segédeszköze lesz a kutatásnak, mint a Nyugat-repertórium.

*

Németh G. Béla műveinek a teljességet csak közelítő válogatott bibliográfiáját a Magyar Irodalomtörténeti Társaság rendelte meg a szombathelyi Berzsényi Dániel Megyei Könyvtár munkatársaitól, s egyidejűleg javasoltuk, hogy a Társaság kiadásában megjelenő Irodalomtörténet 1995. évi 1. száma Németh G. Bélának dedikáltassék. Azért kértük Szombathely városától a bibliográfiát, mert Németh G. Béla itt született 1925. február 17-én, jóllehet más városok és dunántúli tájak is, mindenekelőtt a történelmi Zala megye, fontos szerepet játszottak pályafutásának alakulásában.

Amikor 1994. január 21-én levélben arra kértem Németh G. Bélát, szíveskedjék elfogadni az Irodalomtörténet Keresztury-számának első szerzői helyére való meghívást, már arról is tájékoztathattam: Szombathelyen sikerült megállapodnunk Pallósiné Toldi Mártával, a Megyei Könyvtár igazgatónőjével, hogy szakbibliográfiák készítésében kiválóan jártas munkatársai az Irodalomtörténet 1995. február 17-ére megjelenő számában közreadják művei jegyzékét az első publikációtól 1994 őszéig. Köbölkuti Katalin, Székelyné Török Tünde és segítők: Nagyváradiné Nóra és Varga Eleonóra 1994. október közepére be is fejezték a 482 tételt számláló *Válogatott bibliográfiát*. Nemigen volt rajta mit lektorálni, mert a kutatás lehetőségeihez képest kitzűzött célját megbízhatóan teljesítő munka; mindjárt el lehetett kezdeni két redakcióban való nyomdai kivitelezését. Készül belőle ugyanis egy külön szombathelyi

kiadás a Megyei Könyvtár bibliográfiai sorozatában (mint ahogy az Irodalomtörténet-beli Keresztury-bibliográfiának is volt zalaegerszegi kiadása).

A szombathelyi Berzsényi Dániel Megyei Könyvtár természetesen továbbra is gondot visel Németh G. Béla megjelenő műveinek számontartására, egyszerűsre mind folyamatosan korrigálja és kiegészíti a mostani *Válogatott bibliográfiát*.

*

Németh G. Béla 70. születésnapján a magyar irodalomtudomány legtekinélyesebb mai mesterét köszöntjük.

Köszönti első renden a szakma, a pályatársak és a tanítványok közössége.

És köszönti Németh G. Bélát minden magyartanár.

Immár köztudomású, hogy Társaságunk országos konferenciákkal és tájegységi rendezvényekkel, továbbá a Tanári Tagozat felállításával kezdeményezte a magyartanár-társadalom továbbképzésének és érdekvédelmének megszervezését. Ebbe a mára rendszeressé vált, az általános iskolától az egyetemig sokakat megmozgató munkába Németh G. Béla ez első hívó szóra bekapcsolódott. 1991-ben Esztergomban *Babits, a másik, a másképpen megújító*, 1992-ben Békéscsabán *Az Arany-kép főbb állomásai máig*, 1993-ban Csongrádon *A Nyugat utolsó évei*, 1994-ben Győrben *Tragikum az életrajzban, tragikum a költészetben (Radnóti Miklósról)* címmel tartott előadást. (Tanulmány-változataik az Irodalomismeretben olvashatók.) Ezek az előadások rendszerint több száz fős hallgatósága volt, kik „csüggték ajkán szótlanul”, s tudták, hogy akit hallgatnak, nemcsak nekik, de értük beszél. Tudták, hogy tudja: tanárkollégáinkon múlik, hogy a középiskolában sikerül-e megalapozni az irodalom élményi befogadását; tudták, hogy tudja: ehhez a legnehezebb helyzetben lévő tanárréteghez nem leereszkedni kell az akadémikusi-professzori pulpitusról, hanem érdeklődő képviselőiket fel kell emelni az irodalomtudomány új eredményeinek befogadásához.

*

Még egyszer Németh G. Béla műveinek bibliográfiájára mutatok: minden rendű és rangú magyartanár megleli abban a neki rendelt tételeket, s túl a szakma önkörein, bárki érdeklődő épüléssel használhatja.

Köszönet érte szülővárosa könyvtárosainak.

Budapest, 1994. október 30.

KOVÁCS SÁNDOR IVÁN